

Xalqaro ilmiy-texnik aloqalar rivoji

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining xalqaro ilmiy-texnikaviy aloqalarini rivojlantirish

Keyingi yillarda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining Rossiya Fanlar akademiyasi, Belarus va Qirg'iziston Milliy fanlar akademiyalari, Respublika Fanlar akademiyasi kabi yirik akademik tashkilotlar bilan xalqaro ilmiy-texnikaviy aloqalari mustahkamlandi. Xitoy, Mo'g'uliston, Tojikiston va boshqalarning faolligi sezilarli darajada mustahkamlandi. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi "Bir makon - bir yo'l" tashabbusi doirasida Xalqaro ilmiy tashkilotlar alyansi ta'sisчилari qatorida bo'ldi.

Fanlar akademiyasi institutlari va xalqaro ilmiy markazlar o'rtasidagi ikki tomonlama aloqalar ham sezilarli darajada kengaydi, xususan, baland tog'li Suffa platosidagi RT-70 radioteleskopi qayta jonlantirildi, dori vositalari ishlab chiqarish bo'yicha O'zbekiston-Xitoy markazi ochildi, qator institutlarda O'zbekiston-Xitoy qo'shma ilmiy laboratoriyalari muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tomonidan YUNESKO, MAGATE, IAAS va TWAS xalqaro tashkilotlari, Rossiya, Ukraina, Belarus, MDHning boshqa mamlakatlari, Xitoy, Janubiy Koreya va boshqalar fanlar akademiyalari bilan samarali ijodiy aloqalar o'rnatilgan. Ikki tomonlama O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Milliy tadqiqot universiteti o'rtasida xorijiy mamlakatlarning qator yetakchi ilmiy markazlari va tashkilotlari bilan aloqalar yo'lga qo'yilgan: - AQSH (energetika va qishloq xo'jaligi bo'limlari, Texas universiteti); Rossiya (JINR (Dubna), M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti, Bioorganik kimyo instituti, A.F.Ioffe nomidagi fizika-texnika instituti, Davlat Ermitaj muzeyi va boshqalar), Buyuk Britaniya (Kembrij universiteti, Yadro markazlarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha Britaniya dasturi), Germaniya (DAAD dasturi, Potsdam geodinamik markazi, Martin Lyuter universiteti, Germaniya arxeologiya instituti, Yer tadqiqotlari markazi va boshqalar), Fransiya (Milliy ilmiy tadqiqot markazi, Per va Mari Kyuri instituti, Nitsa universiteti), Xitoy (Shinjon filiali) XXR Fanlar akademiyasi, Shanxay tibbiy materiallar instituti, zilzilalarni tahlil qilish va bashorat qilish markazi va boshqalar) va boshqalar.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining qator milliy fanlar akademiyalari (Rossiya, Xitoy, Belarus, Qirg'iziston va boshqalar) va xalqaro akademiyalar (TWAS va boshqalar) bilan hamkorlik qilish to'g'risida tuzilgan ikki tomonlama shartnomalarni birgalikda amalga oshirish, yetakchi universitetlar va ilmiy muassasalar (JINR Dubna, Rossiya Federatsiyasi, Triest shahridagi Xalqaro nazariy fizika instituti (Italiya), Texas, Kaliforniya, Stenford, Vashington universitetlari - AQSH, Kembrij universiteti - Buyuk Britaniya, Luvr va Fransiyaning astronomik rasadxonalari, shuningdek, milliy observatoriyalar Xitoy va boshqalar), AQSH energetika va qishloq xo'jaligi departamentlarining yetakchi laboratoriyalari, Rossiya Federatsiyasining "Rosatom" davlat korxonasi O'zbekistonda 2,4 GVt quvvatga ega atom elektr stansiyasini yaratish loyihasi doirasida, "Katta adron kollayderi" yirik ilmiy loyihasi doirasida olimlarning xalqaro hamkorligi va boshqa qator xorijiy mamlakatlarning yetakchi tashkilotlari.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi AQSh, Rossiya, Qozog'iston, Xitoy, Misr va boshqa mamlakatlardagi xorijiy tashkilotlar hamda MDH, ShHT va IHT xalqaro tashkilotlari bilan 19 ta qo'shma ilmiy-texnik hamkorlik bo'yicha vazifalarni amalga oshirishda ishtirok etadi. ikki tomonlama "Yo'l xaritalari" doirasidagi dasturlar.

Fanlar akademiyasi va xorijiy hamkorlar o'rtasidagi muloqot faol davom etmoqda. 2017-yil aprel oyida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Rossiya Fanlar akademiyasi bilan ilmiy-texnikaviy hamkorlikni rivojlantirish to'g'risida Bitim imzoladi. 2018-yilda Rossiya Fanlar akademiyasining prezidenti, akademik A.M.Sergeev boshchiligidagi Rossiya Fanlar akademiyasining nufuzli delegatsiyalari Fanlar akademiyasiga ko'plab amaliy tashriflar bilan tashrif buyurdi. "O'zbekiston-Rossiya 2017" dasturi doirasida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining rossiyalik hamkorlar bilan 11 ta qo'shma loyihasi g'olib deb topildi va 2018-2019-yillarda amalga oshirish uchun moliyalashtirildi, bu qo'shma ilmiy-texnik loyihalarning barchasi Rus olimlari muvaffaqiyatli yakunlandi.

2017-yilning noyabr oyida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va "Rosatom" atom energiyasi

davlat korporatsiyasi o'rtasida atom energiyasidan tinch maqsadlarda foydalanish sohasida hamkorlik to'g'risida o'zaro anglashuv memorandumini imzolangan edi.

2018-yilda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Atom energetikasini rivojlantirish agentligi va "Rosatom" yadro energetikasi davlat korporatsiyasi (Rossiya Federatsiyasi) o'rtasida o'zaro anglashuv memorandumini imzolangan edi. O'zbekiston Respublikasining atom energetikasi sohasida ta'lim va kadrlar tayyorlash sohasidagi hamkorlik. 2018-yil 20-iyulda O'zbekiston Prezidentining " Toshkent shahrida "Milliy tadqiqot yadrovii" federal davlat avtonom ta'lim muassasasi filialini tashkil etish va faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PQ-3875-son qarori qabul qilindi. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Yadro fizikasi institutining yadro fizikasi va radiatsion qurilmalaridan foydalangan holda "Ulug'bek" fan shahrida Milliy tadqiqot yadro universiteti filialini tashkil etishni nazarda tutuvchi "MEPhi" universiteti. 2019-yildan boshlab bakalavrlarni chuqurlashtirilgan ilmiy tayyorlash uchun.

O'zbekiston 2020-yilda Yadro tadqiqotlari qo'shma institutiga (Dubna, Rossiya Federatsiyasi) a'zolicini ham yangiladi, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Yadro fizikasi instituti ko'p yillar davomida JINR bilan ilmiy hamkorlikda faol ishtirok etib kelmoqda. yillar.

2018-yil avgust oyida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va Tojikiston Respublikasi Fanlar akademiyasi o'rtasida ilmiy-texnikaviy hamkorlikni rivojlantirish to'g'risida Bitim imzolangan edi.

2018-yil sentabr oyida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va Belarus Milliy fanlar akademiyasi o'rtasida ilmiy-texnikaviy hamkorlik to'g'risida Bitim imzolangan edi. Yigirma besh nafar ilmiy xodim va ilmiy-tadqiqot institutlarining 10 nafar direktor o'rinbosarlari Belarus Respublikasi Milliy Fanlar akademiyasining ilmiy tashkilotlarida ilmiy-amaliy mashg'ulotlardan o'tib, o'zaro tajriba almashdilar. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi ilmiy-tadqiqot institutining belaruslik hamkasblari bilan hamkorlikdagi "O'zbekiston - Belarus" ilmiy loyihalari dasturi an'anaviy bo'lib, uning doirasida 9 ta loyiha amalga oshirildi. dolzarb ilmiy-texnik muammolar haqida.

2018-yil noyabr oyida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va Xitoy Fanlar akademiyasi o'rtasida ilmiy-texnikaviy hamkorlikni rivojlantirish to'g'risida Bitim imzolangan edi. Fanlar akademiyasi Xitoy universitetlari bilan birgalikda O'zbekistonda arxeologik meros va atrof-muhitni o'rganish bo'yicha qo'shma fanlararo markaz yaratish bo'yicha muzokaralar olib bormoqda. Keyingi yillarda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasida mahalliy xomashyodan foydalangan holda zamonaviy texnologiyalar asosida yangi dori vositalari yaratish bo'yicha O'zbekiston-Xitoy qo'shma ilmiy laboratoriyalari tashkil etildi (O'simlik moddalari kimyosi ilmiy-tadqiqot instituti va O'zbekiston Respublikasi Bioorganik kimyo ilmiy-tadqiqot instituti). O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va o'simliklar sistemikasi (O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Botanika ilmiy-tadqiqot instituti) bo'yicha.

2019-yil aprel oyida Fanlar akademiyasi Koreya Respublikasining Madaniy meros jamg'armasi bilan Buyuk ipak yo'li merosini o'rganish va saqlash bo'yicha qo'shma markaz tashkil etish to'g'risida memorandum imzoladi. "O'zbekiston - Koreya" dasturi doirasida olimlarning qo'shma loyihalari muvaffaqiyatli yakunlandi.

Koreya Respublikasi bilan hamkorlik doirasida Maydanak observatoriyasida 50 kechadan ortiq ochiq yulduz klasterlari va yaqin atrofdagi galaktikalardagi faol jarayonlarning fotometrik kuzatuvlari o'tkazildi. Hamkorlikning muhim muvaffaqiyati 2017-yil 25-mayda SN 2017ein raqamini olgan o'ta yangi yulduz portlashining kashf etilishi bo'ldi va bu o'ta yangi yulduzning Maydanakda kuzatilishi dunyoda birinchi bo'ldi.

2019-yilda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Sharqshunoslik instituti va Ummon Sultonligi Milliy arxivlari va qo'lyozmalar fondi o'rtasida o'zaro anglashuv memorandumini imzolangan edi.

Engineering GmbH (Avstriya) kompaniyasi bilan hamkorlikda Toshkent shahrida Yadro tibbiyoti va radiatsiya terapiyasi markazini tashkil etish bo'yicha hamkorlik shartnomasi loyihasi tayyorlandi. Mazkur Bitim imzolanishi Germaniya Federativ Respublikasi delegatsiyasining 2019-yil may oyida O'zbekistonga rasmiy tashrifi chog'ida bo'lib o'tdi. Shuningdek, "O'zbekiston - Germaniya" qo'shma ilmiy-texnikaviy dasturi doirasida loyihalar amalga oshirildi.

2020-yilda yetakchi xorijiy ilmiy muassasalar bilan 12 ta qo'shma xalqaro tadqiqot loyihasi amalga

oshirildi. 56 nafar tadqiqotchi xorijiy mamlakatlarning yetakchi ilmiy markazlari va oliy o'quv yurtlariga ilmiy safarlarga yuborildi. 6 ta xalqaro ilmiy anjumanlar tashkil etildi va o'tkazildi.

2020 yilda O'zbekiston Respublikasi Global bioxilma-xillik axborot portalining (GBIF tizimi) assotsiatsiyalangan a'zosi bo'ldi, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Botanika instituti va Botanika bog'i bioxilma-xillik bo'yicha ishlarning faol ijrochilari hisoblanadi.

2018-2020-yillarda akademiklar ishtirokida xalqaro ilmiy-texnikaviy hamkorlik doirasida ham yuzlab tadbirlar o'tkazildi. Shunday qilib, 2018-yil 28-30-oktabr kunlari Urganch shahrida ilk bor matematika fanidan Muhammad al-Xorazmiy nomidagi talabalar o'rtasida xalqaro olimpiada bo'lib o'tdi. Olimpiadaga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazishda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Matematika instituti akademiklari va boshqa yetakchi xodimlari faol ishtirok etdilar. Xalqaro olimpiadada 334 nafar talaba - 58 dan ortiq oliy o'quv yurtlari, jumladan, 19 ta xorijiy davlatlarning 35 ta oliy o'quv yurtlari vakillari ishtirok etdi.

Umuman olganda, 2019-2021 yillar davomida O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi ilmiy-tadqiqot instituti bazasida zamonaviy ilm-fan va innovatsiyalarning dolzarb muammolariga bag'ishlangan 20 dan ortiq yirik xalqaro ilmiy va ilmiy-amaliy anjumanlar o'tkazildi.

Masalan, Toshkent shahrida jismoniy elektronika bo'yicha an'anaviy " IPEC - 7" (2018 yil 18-19 may) va " IPEC - 8" (2021 yil 23 - 24 sentyabr) xalqaro konferensiyalari ketma-ket o'tkazildi. Rossiya, Qozog'iston, Belarusiya, Ukraina, Xitoy, Yaponiya, Belgiya, Braziliya va boshqalarning turli ilmiy tashkilotlari va universitetlari olimlari.

2021-yilning 7-8-oktabr kunlari O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi O'simlik moddalari kimyosi institutida ko'p yillardan buyon har ikki yilda bir marta o'tkazib kelinayotgan "Tabiiy birikmalar kimyosi" an'anaviy Xalqaro simpoziumi bo'lib o'tdi Unda dunyoning 20 ga yaqin davlatidan, jumladan, Rossiya, Xitoy, Turkiya, Germaniya va boshqalardan olimlar, professorlar, ekspertlar va yosh tadqiqotchilar ishtirok etdi.

tomonidan "Katta adron kollayderi" (Shveytsariya) yirik ilmiy loyihasi doirasida olimlarning xalqaro hamkorligi mavzusida xalqaro konferensiya tashkil etildi. Shuningdek, bir qator yetakchi tashkilotlar - JINR (Dabna), MEPhI, Rosatom davlat korxonasi, MAGATE va dunyoning boshqa mamlakatlaridagi tashkilotlarning taniqli rossiyalik olimlari ishtirok etdi.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va uning ilmiy tashkilotlarining dunyoning fanlar akademiyalari, ilmiy markazlari va yetakchi universitetlari bilan tomonlarni qiziqtirgan dolzarb masalalar bo'yicha xalqaro ilmiy-texnik hamkorligi kelgusi yillarda yanada rivojlantiriladi.